නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස !!!

සංඛාර

පෙළ - අටුවාවන්හි විවිධ ධර්මාර්ථ ගෙන දෙන පද අතර "සංඛාර" පදය ද නානාවිධ අර්ථයන්ගෙන් දේශනා පාළියෙහි ත් අටුවාවන්හි ත් සඳහන්ව ඇත්තේ ය. ඒ නිසා එම අර්ථ නිවැරදිව දැනගෙන යෙදෙන තැනට අනුව නිවැරදි ලෙස අර්ථය ගළපා ගත යුතුය. අටුවාවන්ට අනුව "සංඛාර" පදය අර්ථ හතරකින් ප්‍රධාන ලෙස යෙදී ඇත.

(1.) **සංඛත<u>සංඛාර</u>** - හේතු-ඵල අනුව සැකසුණු අචිත්තක - සචිත්තක සෑම දෙයක්ම "සංඛතසංඛාර" ගණයට අයත් වේ. "සබ්බේ සංඛාරා අනිච්චා" යන බුද්ධ වචනයෙහි සංඛාර යන්නෙන් දැක්වෙන්නේ අචිත්තක වූ ද සචිත්තක වූ ද හේතූන් නිසා හටගත් "සංඛතසංඛාර" පිළිබඳව ය.

(2.) **අභිසංඛත<u>සංඛාර</u>** - චේතනාත්මකව කුසලාකුසල කර්ම රැස්වීම නිසා එහි ඵලයක් හැටියට නැවත නැවත ත් හටගන්නා පඤ්චුපාදානස්කන්ධය "අභිසංඛතසංඛාර" ය. පටිච්චසමුප්පන්න වශයෙන් හටගන්නා සත්වයාගේ පැවැත්මට අයත් සෑම දෙයක්ම, එනම්, පඤ්චුපාදානස්කන්ධය "අභිසංඛතසංඛාර" ගණයෙහි ලා සැලකිය හැකි ය.

(3.) **අභිසංඛරණ<u>සංඛාර</u>** - පඤ්චුපාදානස්කන්ධයේ පැවැත්ම නැවත නැවත ත් සකස් කරන්නා වූ පුඤ්ඤාභිසංඛාර (පින්), අපුඤ්ඤාභිසංඛාර (පව්), ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර (අරූපාවචර සමාපත්ති) යන කුසලාකුසල චේතනා අභිසංඛරණසංඛාර නම්. එමෙන්ම මෙය කායසඤ්චේතනා හෙවත් කායසංඛාර (කායද්වාරයෙන් සිදු කෙරෙන කුසලාකුසල කර්ම), වචීසඤ්චේතනා හෙවත් වචීසංඛාර (වාග්ද්වාරයෙන් සිදු කෙරෙන කුසලාකුසල කර්ම), මනෝසඤ්චේතනා හෙවත් චිත්තසංඛාර/මනෝසංඛාර (මනෝද්වාරයෙන් සිදු කෙරෙන කුසලාකුසල කර්ම) වශයෙන් ද සූත්‍ර දේශනාවන්හි දැක්වේ. අභිධර්මයෙහි සූවිසිප්‍රත්‍ය විභාගයෙහි 'කම්මපච්චය' යටතේ 'නානාක්ෂණික' චේතනා විසි නවය ලෙස දැක්වෙන්නේ ත් මෙම කුසලාකුසල කර්ම පිළිබඳව ය. එමෙන්ම පටිච්චසමුප්පාදයෙහි 'අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා' යන තැන 'අවිද්‍යාව නිසා ඇති වන සංස්කාර' යනු අනෙකක් නොව මෙම කුසලාකුසල කර්මයන්ම ය.

මෙම අභිසංඛරණ කෘත්‍යය (එනම්, කුසලාකුසල කර්ම රැස්වීම) සඳහා පාදක වන්නේ සංඛාරූපාදානස්කන්ධයට අයත් '<u>චේතනාව</u>' යි. සංඛාරූපාදානස්කන්ධය යනු චෛතසික දෙපනස (52) අතරින් වේදනා, සඤ්ඤා චෛතසික දෙක හැර <u>චේතනාව</u> ප්‍රධාන සෙසු කුසල - අකුසල - අව්‍යාකෘත චෛතසික පනහය.

ඒවා නම්,

<u>අන්‍යසමාන චෛතසික 13 (අව්‍යාකෘත).</u>

<u>(අ) සබ්බචිත්තසාධාරණ චෛතසික 7</u>

1. ඵස්ස - (ස්පර්ශය - ආයතන, අරමුණු හා සිත එකතු කරවන, සම්බන්ධ කරවන ගතිය)
2. වේදනා (විඳීම)
3. සඤ්ඤා (හැඳිනීම)
} මෙය වේදනාස්කන්ධය හා සඤ්ඤාස්කන්ධය ලෙස වෙන්ව ගනු ලැබේ.
4. චේතනා - (කාය - වාක් - මනෝ ක්‍රියා සිදු කිරීමේ උත්සාහය)
5. ඒකග්ගතා - (සිත අරමුණෙහි නොසැලෙන පරිදි පිහිටුවන ගුණය)
6. (නාම) ජීවිතින්ද්‍රිය - (චිත්ත, චෛතසිකයන්ගේ ජීවත් වීමේ ශක්තිය)
7. මනසිකාර - (සිත අරමුණෙන් ඉවත් වන්නට නොදී නැවත නැවත අරමුණෙහි යොදවන ගුණය)

<u>(ආ) ප්‍රකීර්ණක චෛතසික 6</u>

8. විතක්ක - (අරමුණට සිත නංවන ගුණය)
9. විචාර - (විතක්කය ගත් අරමුණෙහි හැසිරෙන, පැතිරෙන ගුණය)
10. අධිමොක්ඛ - (අරමුණේ ස්වභාවය විනිශ්චය කර ගන්නා ගුණය)
11. විරිය - (නොපසුබස්නා බව)
12. පීති - (සිත තුටු වන ප්‍රමුදිත වන ගුණය)
13. ඡන්ද - (ඒ ඒ දේ කරනු කැමැත්ත)

අකුසල චෛතසික 14.

14. මෝහ - (අරමුණෙහි සැබෑ තත්වය වසන ගතිය)
15. අහිරික - (පාපය පිළිකුල් නොකරන ස්වභාවය)
16. අනොත්තප්ප - (පාපයට බිය නොවන ගතිය)
17. උද්ධච්ච - (අරමුණෙහි මැනවින් නොපිහිටා සිත සැලෙන ගතිය)
18. ලෝභ - (අරමුණෙහි ඇලෙන ගතිය)
19. දිට්ඨි - (වරදවා දකින ස්වභාවය)
20. මාන - (තමා ගැන මැන ගන්නා ස්වභාවය)
21. දෝස - (අරමුණ හා ගැටෙන, විරුද්ධවන ස්වභාවය)
22. ඉස්සා - (අනුන්ගේ සැපතට නොකැමති බව)
23. මච්ඡරිය - (තමා සතු දේ අනුන් සතු වීමට අකමැති බව)
24. කුක්කුච්ච - (කළ පව් හා නොකළ පින් ගැන පසු තැවෙන ගතිය)
25. ථීන - (සිතෙහි දුබල බව, අලස බව)
26. මිද්ධ - (චෛතසිකයන්ගේ දුබල බව, අලස බව)
27. විචිකිච්ඡා - (අරමුණ පිළිබඳ සැකය)

ශෝභන චෛතසික 25 (කුසල).

(I) ශෝභනසාධාරණ චෛතසික 19

28. සද්ධා - (තෙරුවන් හා කුසල ධර්මයන් කෙරෙහි ඇතිවන ප්‍රසාදය, විශ්වාසය)
29. සති - (සිහිය)
30. හිරි - (පාපය පිළිකුල් කරන ලජ්ජා වන ස්වභාවය)
31. ඕත්තප්ප - (පාපයට බිය වන ස්වභාවය)
32. අලෝභ - (අරමුණෙහි නො ඇලෙන ස්වභාවය)
33. අදෝස - (මෛත්‍රිය)
34. තත්‍රමජ්ඣත්තතා - (චිත්ත, චෛතසිකයන් සමව - මධ්‍යස්ථව පවත්වන ගුණය)
35. කායපස්සද්ධි - (චෛතසිකයන්ගේ සන්සුන් බව)
36. චිත්තපස්සද්ධි - (සිතෙහි සන්සුන් බව)
37. කායලහුතා - (චෛතසිකයන්ගේ සැහැල්ලු බව)
38. චිත්තලහුතා -(සිතෙහි සැහැල්ලු බව)
39. කායමුදුතා - (චෛතසිකයන්ගේ මොළොක් බව)
40. චිත්තමුදුතා - (සිතෙහි මොළොක් බව)
41. කායකම්මඤ්ඤතා - (චෛතසිකයන්ගේ කර්මණ්‍ය බව)
42. චිත්තකම්මඤ්ඤතා - (සිතෙහි කර්මණ්‍ය බව)
43. කායපාගුඤ්ඤතා - (ඒ ඒ ක්‍රියා විෂයෙහි චෛතසිකයන්ගේ හුරු බව)
44. චිත්තපාගුඤ්ඤතා - (සිතෙහි හුරු බව)
45. කායුජ්ජුකතා - (චෛතසිකයන්ගේ ඍජු බව)
46. චිත්තුජ්ජුකතා - (සිතෙහි ඍජු බව)

(I) අසාධාරණ ශෝභන චෛතසික 6

47. සම්මා වාචා - (වචී දුශ්චරිත වලින් වළක්නා ස්වභාවය)
48. සම්මා කම්මන්ත - (කාය දුශ්චරිත වලින් වළක්නා ස්වභාවය)
49. සම්මා ආජීව - (දිවි පැවැත්ම සඳහා කරන කාය, වාක් දුශ්චරිත වලින් වළක්නා ස්වභාවය)
මෙම චෛතසික තුන 'විරති' නමින් හැඳින්වේ.

50. කරුණා - (අනුන්ගේ දුකෙහි සිත කම්පා වන බව)
51. මුදිතා - (අනුන්ගේ සැපතෙහි සතුටු වීම)
අප්‍රමාණ සත්වයන් අරමුණු කොට ඇති බැවින් මෙම චෛතසික දෙක 'අප්පමඤ්ඤා' (අප්‍රමාණ්‍ය) නම්.

52. පඤ්ඤා - (විද්‍යාව, අමෝහය)

වේදනා, සඤ්ඤා චෛතසික දෙක හැර චේතනාව ප්‍රධාන සෙසු චෛතසික සියල්ල සංඛාරූපාදනස්කන්ධය යි.

(4.) **පයෝගාභිසංඛාර** - එනම් 'වීර්යය' හැඳින් වීමට යෙදෙන තවත් පදයකි.

මේ හැර "සංඛාර" පදය යෙදෙන තවත් තැන් කිහිපයක් පෙළ - අටුවා ඇසුරින් දත හැකිය.

✶ **ඉද්ධාභිසංඛාර** - ඍද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය පෑම.

✶ **ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස ආදි කායසංඛාර**

කයේ පැවැත්මට මූලික වන කය හා බැඳී ඇති ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස දෙක කායසංඛාර නමින් ද වචනය හා බැඳී ඇති විතක්ක - විචාර දෙක වචීසංඛාර නමින් ද සිත හා බැඳී ඇති සඤ්ඤා - වේදනා දෙක චිත්තසංඛාර නමින් ද සූත්‍ර දේශනාවන්හි දක්වේ. මෙයින් අදහස් කෙරෙන්නේ කර්ම රැස්වීමක් පිළිබඳව නොව කාය, වාග්, මනෝ ද්වාරයන්හි ක්‍රියාවට උපකාර වන ධර්මතාවයන් පිළිබඳව ය. විශේෂයෙන් ධ්‍යාන සමාපත්ති විෂය ගැන කථා කෙරෙන විට සඳහන් වන කායසංඛාර, ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස ය. ඒ ඒ ධ්‍යාන, සමාපත්තීන්හි දී මෙම ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාසාදි කායසංඛාර වල යෙදීම මෙසේ වටහා ගත යුතුය.

1. ප්‍රථම ධ්‍යානය - ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස (කායසංඛාර)
විතක්ක - විචාර (වචීසංඛාර)
සඤ්ඤා - වේදනා (චිත්තසංඛාර) යන ත්‍රිවිධ සංඛාර වලින් යුක්ත ය.

2. ද්විතීය ධ්‍යානය හා *3.* තෘතීය ධ්‍යානය } ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස (කායසංඛාර)
සඤ්ඤා - වේදනා (චිත්තසංඛාර) යන දෙවැදෑරුම් සංඛාර වලින් යුක්ත ය.
(විතක්ක - විචාර සන්සිඳී ඇත.)

4. චතුර්ථ ධ්‍යානය හා අරූපාවචර සමාපත්ති } **(ආනෙඤ්ජ සමාධි)** - සඤ්ඤා - වේදනා (චිත්තසංඛාර) යන සංඛාර වලින් යුක්ත ය.
(කායසංඛාර හා වචීසංඛාර සන්සිඳී ඇත.)

5. සඤ්ඤාවේදයිත නිරෝධය - (නිරෝධ සමාපත්තිය) ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාසාදි කායසංඛාර ත් විතක්ක - විචාරාදි වචීසංඛාර හා සඤ්ඤා - වේදනාදි චිත්තසංඛාර ත් සන්සිඳී ඇත.

පටිච්චසමුප්පාද දේශනාවන් හි දක්වෙන කායසංඛාරාදිය කුසලාකුසල කර්මයෝ ය. එයින් අදහස් වනුයේ මෙම ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස සංඛ්‍යාත කායසංඛාරාදිය පිළිබඳව නොවේ. ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාසාදි කායසංඛාර වලින් දක්වෙන්නේ ද පටිච්චසමුප්පාද දේශනාවට අයත් කායසංඛාර නොවේ. වචී සංඛාර, චිත්තසංඛාර පිළිබඳව ද එසේම ය.

මෙසේ පෙළ අටුවාවන්හි එන පරිදි "සංඛාර" යන පදයෙහි නිවැරදි අර්ථ වටහා ගැනීම නිර්වාණාවබෝධයට දොර විවර කරන්නකි. ශ්‍රැතය තුළින් නිවැරදි ලෙස ධර්මය උගෙන නිවැරදිව ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගැනීමට නුවණැති සත්පුරුෂයෝ වෑයම් කරත්වා.

සාධු ! සාධු !! සාධු !!!

(2004 වර්ෂයේ සම්පාදිත "සංඛාර" පිළිබඳ ධර්ම පත්‍රිකා දෙක මෙම ධර්ම පත්‍රිකාව අනුව සංශෝධනය විය යුතු බව කරුණාවෙන් සලකන්න.)

ශ්‍රී සද්ධර්ම සංසදය
ධම්මාරාම යෝගාශ්‍රමය
(බක් 2548)

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ -

- මජ්ඣිමනිකාය
- සංයුත්තනිකාය
- මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථාව
- සංයුත්තනිකායට්ඨකථාව
- පටිච්චසමුප්පාද විවරණය } අතිපූජනීය රේරුකානේ චන්දවිමල මහා නා හිමි.
- අභිධර්ම මාර්ගය }
- සතර සතිපට්ඨානය - අතිපූජනීය නා උයනේ අරියධම්ම ස්වාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේ.

පසුගිය ධර්ම පත්‍රිකා **www.sadaham.eartefacts.com** *යන වෙබ් අඩවිය ඔස්සේ ලබාගත හැකිය.*

Copyright © Sri Saddharmma Sansadaya, Dhammarama Yoashramaya. 2005